

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра психології і туризму

Курсова робота
на тему: «Релігійний туризм в Японії»

здобувача групи Т 01а-20
факультету туризму, бізнесу і
психології
освітньої програми
Туристичне обслуговування
спеціальності 242 Туризм
Білого Максима Володимировича

Науковий керівник:
к. іст. н., доц. Лебедева І. М.

Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____
Національна шкала _____

Члени комісії: _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

КИЇВ 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕЛІГІЙНОГО ТУРИЗМУ	
1.1. Понятійний апарат та методи дослідження	6
1.2. Виникнення та розвиток релігійного туризму	9
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗВИТКУ РЕЛІГІЙНОГО ТУРИЗМУ ЯПОНІЇ	
2.1. Основні тенденції розвитку сучасного релігійного туризму в Японії.....	13
2.2. Особливості релігійного туризму в Японії.....юю.....	18
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМАТИКА РЕЛІГІЙНОГО ТУРИЗМУ В ЯПОНІЇ.....	
3.1. Проблеми та виклики для релігійного туризму в Японіїюю.....	22
3.2. Шляхи розвитку релігійного туризму в Японії після пандемії COVID-19	25
ВИСНОВКИ.....	28
РЕЗЮМЕ.....	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	32
ДОДАТКИ.....	35

ВСТУП

Японія - країна з вражаючою релігійною спадщиною, яка привертає увагу туристів з усього світу. Релігійні місця в Японії, такі як храми, святині та монастирі, є популярними туристичними об'єктами, які приваблюють мільйони відвідувачів щороку. Завдяки цьому релігійний туризм став важливою галуззю для розвитку туризму в Японії.

Актуальність теми курсової роботи полягає тому що, оскільки Японія - це країна з великою кількістю релігійних святинь та місць паломництва, які привертають туристів з усього світу. Релігійні традиції та обряди Японії відображають багатовікову культуру та історію країни, тому вони є цікавим об'єктом для дослідження та вивчення.[2]

Релігійний туризм в Японії також має важливу економічну роль, оскільки туристи, що приїжджають на релігійні паломництва, створюють значну кількість робочих місць та внески у місцеву економіку. Зокрема, щорічний паломницький шлях Куманоте (Kumano Kodo) та храми Кіото залучають мільйони туристів та створюють значні доходи для місцевої галузі туризму.

Крім того, релігійний туризм в Японії має важливу культурну роль, оскільки він допомагає зберегти та передати поколінням культурну спадщину країни. Також, вивчення релігійного туризму в Японії може допомогти розуміти менталітет та традиції японців, що є важливим для зміцнення культурного та міжнародного співробітництва.[4,6]

1. Ступінь розробленості. Проблематика релігійного туризму у Японії була порушена у публікаціях відомих японських та зарубіжних авторів як Сайчук В.С. Методичні аспекти суспільно-географічного дослідження релігійного туризму. Економічна та соціальна географія. 2014. Вип. 2. С.59-65[25], Японія: релігійний туризм на Далекому Сході: веб-сайт [2]. Проте дана проблематика не достатньо розроблена. Існує проблема

подальшого дослідження впливу релігійного туризму на екологічну ситуацію в регіоні, особливо на стародавні архітектурні пам'ятки, роль релігійних фестивалів у житті місцевого населення тощо.

Метою курсової роботи є дослідити особливості релігійного туризму у Японії як феномену, що сприяє розвитку туризму та економіки країни.

Згідно з метою курсової роботи були сформовані такі **завдання**:

- визначити головні передумови розвитку паломницького та релігійного туризму у Японії;
- дослідити основні форми релігійного туризму та його розвиток протягом останніх десятиліть у Японії;
- проаналізувати ключові релігійні об'єкти та місця паломництва в Японії, їх роль у релігійному житті країни та привабливість для туристів;
- вивчити досвід розвитку релігійного туризму в Японії;
- продемонструвати вплив релігійного туризму на місцеву економіку та культуру;
- сформулювати висновки щодо перспектив розвитку релігійного туризму в Японії, його потенціалу для залучення туристів, збільшення доходів та підтримки місцевої економіки та культури;
- звернути увагу на проблемні питання, що заважають розвитку релігійного туризму в країні.

Об'єктом дослідження є релігійний туризм як важливий напрям розвитку туристичної галузі Японії.

Предметом дослідження є релігійні пам'ятки, об'єкти, традиції та звичаї, які є привабливими для туристів і є складовими релігійного туризму в Японії.

Під час дослідження були застосовані такі **методи** дослідження:

- метод опису;
- статистичний метод;
- дедуктивний метод;

- метод аналізу та синтезу;
- метод абстрагування та узагальнення.

Інформаційна основа дослідження. При виконанні курсової роботи було використано інформацію з міжнародних та державних нормативно-правових документів у галузі туризму, використано дані матеріалів періодичних видань, як українських, так і зарубіжних, офіційні документи та аналітичні матеріали, а також дані міжнародної статистики, які розміщені на офіційних сайтах у мережі Інтернет.

Ступінь вирішення проблеми в дослідженні та практичне значення отриманих результатів. В курсовій роботі було детально розглянуто туристичний потенціал Японії. Було сформовано відповідні висновки щодо проблематики стану й розвитку деяких місць, а також нестачі інформації про непопулярні релігійні ресурси. Дану роботу на практиці можна використовувати як приклад та допоміжний матеріал для розгляду та дослідження Японії та його релігійних ресурсів.

Обсяг і структура курсової роботи. Курсова робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг роботи становить 34 сторінки. Список використаних джерел становить 31 позицію. Робота містить 2 додатки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕЛІГІЙНОГО ТУРИЗМУ

1.1 Понятійний апарат дослідження

Туризм - це діяльність, пов'язана з подорожами і відвідуванням нових місць для розваг, відпочинку, культурного і освітнього збагачення. Туризм може бути міжнародним або внутрішнім, а також може включати різноманітні види діяльності, такі як екскурсії, спорт, відпочинок на природі, культурні події та інші. Туризм є важливою галуззю економіки в багатьох країнах, оскільки забезпечує розвиток транспортної, готельної та ресторанної інфраструктури, залучає інвестиції та забезпечує робочі місця [13].

Туризм можна класифікувати за різними ознаками, такими як мета подорожі, тривалість, тип подорожі, масштаб, спосіб пересування, ресурсна база та інші. Одним з видів туризму є релігійний туризм, який має свої особливості та специфіку.

Релігійний туризм визначається як подорож до святого місця, пов'язаного з релігійними віруваннями та практиками. Його основною метою є пізнання релігії, відвідування святих місць та історичних об'єктів, занурення у культурне середовище та сприяння духовному зростанню. Релігійний туризм може бути як внутрішнім, тобто здійснюватися в межах однієї країни, так і міжнародним, коли туристи відвідують святі місця в різних країнах [18].

Релігійний туризм відрізняється від інших видів туризму тим, що його мета не тільки отримання задоволення від відпочинку та розваг, а й розвиток духовності та пізнання релігії. Він сприяє формуванню культурних та релігійних зв'язків між народами, сприяє збереженню та популяризації релігійної спадщини, а також може бути важливим економічним фактором для країни, яка приваблює туристів до своїх святих місць

Японія - це країна на сході Азії, складова частина Східно-Азійського регіону. Японські острови розташовані на тектонічних плитах та є результатом активної вулканічної та сейсмічної діяльності. Японія має багату культурну спадщину, включаючи унікальну традиційну культуру, такі як гейші, кенбу та сади зен, а також сучасну поп-культуру, включаючи мангу та аніме.

Японія є однією з найбільш розвинених країн у світі, з високим рівнем життя та технологічним розвитком. Це також популярний туристичний напрямок, який приваблює мільйони людей щороку. Відвідувачі можуть насолоджуватися японською кухнею, культурними пам'ятками, включаючи храми та святині, які мають важливе значення для релігійного життя країни, а також природними красотами, включаючи гори, озера та пляжі.

Буддизм - це древня релігійна традиція, яка походить з Індії і поширилась по всьому світу. Основними принципами буддизму є віра в Будду (дослівно - "просвіченого"), життя відповідно до моральних принципів, зокрема «восьмишляху» (Восьмишлях (яп. 八十八ヶ所巡り, hachijūhakkasho-meguri) - це пілігримний маршрут у японському буддизмі, що складається з відвідування 88 святинь, присвячених Кваньону (яп. 観音), божеству, що символізує милосердя та співчуття. Ці святині знаходяться по всій Японії, і паломники проходять цей маршрут з метою отримати духовне очищення та благословення. Маршрут зазвичай займає декілька тижнів, і паломники проходять його пішки або на велосипедах. Восьмишлях є одним з найбільш відомих та популярних пілігримних маршрутів у Японії), та пошук шляхів до досягнення духовного просвітлення і вихід зі страждань. У Японії буддизм є однією з основних релігій, і його вплив можна побачити у культурі, мистецтві та архітектурі країни. Буддистські святині Японії є популярними місцями для релігійного туризму [20].

Синтоїзм - це національна релігія Японії, яка базується на віруваннях в духів та божества, які перебувають у природі та є її втіленням. Синтоїзм

також включає поклоніння пращурам та імператорській родині. Він має багато спільного з японською культурою та традиціями, і його вплив можна побачити в багатьох аспектах японського життя, включаючи мистецтво, архітектуру та фестивалі.

Храми та святині - це релігійні споруди, які відіграють важливу роль в японській культурі та традиціях. Храми - це споруди, які належать буддистській релігії, тоді як святині - це споруди синтоїстської релігії. Вони можуть бути розташовані як в містах, так і в гірських та лісових областях, та відіграють важливу роль у релігійному житті японців. Багато з цих храмів та святинь є популярними місцями для паломництва та туристичних подорожей, оскільки вони представляють великий інтерес як для віруючих, так і для невіруючих, які цінують культурну спадщину та історичну цінність цих місць.

Пілігримні маршрути - це шляхи, які пов'язані з релігійними місцями та мають певний духовний зміст. У християнстві, ісламі, буддизмі та інших релігіях пілігримні маршрути мають велике значення і є метою подорожі для вірян. В Японії такі маршрути також є популярними серед вірян буддизму та синтоїзму, які мають можливість відвідати святині та храми, щоб поклонитися та отримати духовне зарядження [25].

Сакральність (від латинського *sacrum* - святе) - це характеристика предмета, місця або дії, які пов'язані з релігійними або духовними віруваннями та переконаннями. Сакральні об'єкти і ритуали мають особливу цінність і значення для віруючих людей та є важливою складовою релігійного досвіду. Сакральність може бути пов'язана з різними аспектами культури, такими як архітектура, мистецтво, музика, література та інші. У контексті релігійного туризму, сакральність є ключовим елементом привабливості та значення для паломників та інших відвідувачів, що мають релігійні мотивації.

При дослідженні релігійного туризму в Японії було застосовано низку наукових методів:

За допомогою методу опису визначено основні ознаки привабливості сакральних пам'яток, їх архітектуру та інтер'єр, описані релігійні свята та події, що відзначають у країні, а також опис релігійних груп в Японії.

За допомогою статистичного методу визначено кількість туристів, що подорожують з релігійною метою, а також фактори, що впливають на розвиток релігійного туризму, таких як економічна ситуація, політична стабільність та інші соціально-економічні чинники.

Метод аналізу та синтезу використано для розподілу статистичних, інформаційних та літературних даних для визначення тенденцій та змін релігійного туризму в країні, а також слабких та сильних сторін релігійного туризму в Японії.

Дедуктивний метод застосовано для формулювання логічних висновків з видів релігійного туризму в Японії та їх відмінностей, релігійних об'єктів, які привертають туристів в Японії, та аналіз їх впливу на розвиток туризму в країні, визначення ролі релігійних свят та подій та їх значення для туристів, наведення рекомендацій та перспективних шляхів покращення розвитку релігійного туризму в Японії.

За допомогою методів абстрагування та узагальнення виділено загальні риси об'єктів релігійного туризму, досліджено досвід України в контексті Японії, а також підведення підсумків дослідження.

1.2. Виникнення та розвиток релігійного туризму

В Японії розгалужена система релігій, серед яких найбільш поширені є буддизм та синтоїзм. Буддизм був введений в країну з Китаю в VI столітті і

став однією з основних релігій. Синтоїзм, на відміну від буддизму, є місцевою релігією та засновується на шануванні богів та духів природи.

Обидві релігії сильно вплинули на розвиток релігійного туризму в Японії. Буддистські святині, такі як храми та пагоди, часто є популярними місцями для відвідування. У таких місцях, туристи можуть помолитися, взяти участь у релігійних обрядах, а також насолодитися красою природи, що оточує ці святині.

Синтоїстські святині, такі як храми та святі гори, також привертають значну кількість туристів. У цих місцях, туристи можуть долучитися до релігійних обрядів, покласти камінці на святі гори, що символізує їхні бажання та надії. Крім того, в Японії є також інші релігії, такі як християнство, іслам та іудаїзм, які також мають свої святині та місця паломництва. Разом з тим, ці релігії мають менший вплив на розвиток релігійного туризму порівняно з буддизмом та синтоїзмом.

Перші святині в Японії з'явилися ще в VIII столітті, коли було засновано буддистський храм Хорюдзі в місті Нара. Пізніше у місті Кіото був заснований імператором Камму в 794 році буддистський храм Тодай-дзі, який з того часу став однією з найвідоміших святинь Японії. Крім буддистських храмів, в Японії також з'явилися синтоїстські святині, такі як храми та святі гори.

Пілігримні маршрути в Японії, відомі як О-хенро, мають давню історію, їх почали проходити ще в середні віки, і ці маршрути досі є дуже популярними для паломників. Особливо відомі такі маршрути, як Кумано Кодо, Якусіма і Хаконе. Ці маршрути часто проходять через гори, святині, буддистські храми та синтоїстські святині, що робить їх особливими та привабливими для паломників [10].

Вивчаючи історію Японії, можна зазначити що вона складається з багатьох періодів, які сильно вплинули на розвиток релігійного туризму в

країні. Однією з найважливіших подій стала імперська реставрація в 1868 році, яка позбавила буддистські святини їхніх політичних повноважень. З того часу релігійний туризм став більш доступним для широкої публіки.

Іншою важливою подією стало відкриття Японії на Захід у другій половині XIX століття. Це привело до зростання інтересу до японської культури, і, зокрема, релігії, серед іноземних туристів. Завдяки цьому релігійний туризм в Японії отримав новий розмах і популярність.

Також важливою історичною подією для розвитку релігійного туризму стало перетворення Японії з імперської монархії в конституційну монархію після Першої світової війни. Це призвело до зниження впливу буддизму і зростання популярності синтоїзму, що вплинуло на розвиток пілігримних маршрутів та святинь [8].

У другій половині XX століття Японія зазнала швидкого економічного зростання, що дозволило багатьом японцям мандрувати та відвідувати святини. Це стало причиною розвитку нових пілігримних маршрутів та збільшення кількості туристів, що приїжджають до Японії з метою релігійного туризму.

Популярність релігійного туризму в Японії з часом змінювалася. Наприклад, у період Едо (1603-1868), коли національна політика обмежувала рух громадян, пілігримування до святинь стало важливою формою практикування релігії для звичайних людей. У період після Другої світової війни, розвиток економіки та масової культури привів до зростання числа туристів в Японії, зокрема і релігійних туристів.

У 1990-х роках в Японії став зростати інтерес до національної культури та традицій, зокрема до релігії. Це привело до підвищення популярності релігійного туризму. Однак, у 2020 році світ зіткнувся з пандемією COVID-19, що сильно вплинула на туризм в Японії, включаючи релігійний туризм. Були введені обмеження на подорожі та зібрання груп людей в місцях

культового значення, що суттєво знизило популярність релігійного туризму [12].

У підсумку, можна зазначити, що релігійний туризм в Японії має довгу історію та багату культурну спадщину, що привертає увагу туристів з усього світу. Він є важливою складовою частиною японської туристичної індустрії, забезпечуючи зайнятість тисячам людей та приносячи значний прибуток країні. Також він має велике значення для збереження традицій та культурного спадкування в Японії. Вивчення історії виникнення та розвитку релігійного туризму є важливим для розуміння культурної та релігійної спадщини Японії, а також для прогнозування подальшого розвитку туристичної галузі в країні.

РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗВИТКУ РЕЛІГІЙНОГО ТУРИЗМУ ЯПОНІЇ

2.1 Основні тенденції розвитку сучасного релігійного туризму в Японії

В Японії існує безліч релігійних маршрутів та святинь, які є популярними серед туристів. Ось декілька з них:

- 1) Маршрут Хенрю: це паломницький маршрут, який пролягає через гори південної частини острова Хонсю та зв'язує 33 буддійських храми. Цей маршрут є одним з найбільш відомих та популярних у Японії.
- 2) Комплекс храмів Фудзі: це набір храмів та святинь, розташованих навколо гори Фудзі. У цьому комплексі є багато буддійських та синтоїстських святинь, які є популярними серед туристів.
- 3) Храм Тодайдзі: це буддійський храм, розташований у місті Нара. Цей храм є одним з найбільших дерев'яних будівель у світі та домінуючим символом міста Нара. Тисячі туристів щороку відвідують цей храм.
- 4) Храм Сенсодзі: це буддійський храм, розташований у Токіо. Цей храм славиться своїми величними воротами, традиційними японськими садами та архітектурою.
- 5) Храм Кійомідзу: це буддійський храм, розташований у місті Кіото. Храм славиться своєю дерев'яною конструкцією та красивими краєвидами, особливо восени, коли листя змінює колір.

Ці святині та релігійні маршрути є дуже популярними серед туристів в Японії і допомагають підтримувати розвиток релігійного туризму в країні [7].

За останні роки в Японії з'явилося кілька нових релігійних маршрутів та святинь, які стали популярними серед туристів. Один з них - святиня Фудзі Сангендай, яка була відкрита в 2017 році. Вона розташована на підніжжі гори Фудзі і включає в себе три храми, присвячені гірському культу і має вид на вулкан Фудзі. Ця святиня є важливим пунктом на маршруті паломництва до Фудзі-сан, однієї з найвідоміших гір Японії.

Ще однією новою популярною святинею є храм Сетгаіша, який розташований в префектурі Хіросіма. Він був заснований в 2012 році і став місцем паломництва для багатьох віруючих. Святиня присвячена молитві за мир і примирення між народами.

Також серед нових релігійних маршрутів можна виділити маршрут "Паломництво до водоспаду" (Такі-мегурі), який включає в себе відвідування кількох водоспадів в префектурі Міє. Цей маршрут став популярним серед туристів, які шукають спокій і відчуття єдності з природою [3].

На сьогоднішній день в Японії формати та пропозиції релігійного туризму зазнали значних змін. Однією з найбільш помітних змін є збільшення кількості туристів, які самостійно планують свої подорожі, використовуючи інтернет та мобільні додатки для знаходження цікавих місць для відвідування. Зараз, на додаток до традиційних паломницьких маршрутів, туристи можуть скласти індивідуальні маршрути з відвідуванням місцевих храмів та святинь.

Крім того, з'явилася пропозиція релігійного туризму для гуртів та корпоративних клієнтів. Такі тури можуть включати урочистості, ретрити, релігійні обряди, заняття медитацією та інші подібні активності. Також, з'явилися нові маршрути, що пропонують екскурсії по місцях, пов'язаних з історією та культурою релігійних громад. Особлива увага приділяється розвитку туризму на рівні міст та місцевих громад.

Крім традиційних храмів та святинь, з'явилися нові місця релігійного значення, такі як музеї та центри духовного розвитку. Також з'явилися нові формати подорожей, наприклад, тури на тему буддизму та зен-медитації [12].

Загалом, можна сказати, що сучасний релігійний туризм в Японії стає більш інтегрованим та мандрівницьким, з акцентом на індивідуальність та розширення границь традиційних маршрутів.

Для покращення релігійного туризму в Японії використовуються різноманітні технології. Ось декілька прикладів:

- 1) Мобільні додатки: у Японії є декілька мобільних додатків, які допомагають туристам планувати та навігуватися по релігійних маршрутах та святинях. Наприклад, додаток "Japan Religious Route Map" допомагає знайти найближчі релігійні місця та маршрути до них.
- 2) Віртуальна реальність: у деяких храмах та святинях використовуються віртуальні технології, щоб зробити досвід відвідування більш захоплюючим та пізнавальним. Наприклад, в храмі Asakusa в Токіо є віртуальна реальність, яка дозволяє відвідувачам побачити, як буде виглядати храм після його реставрації.
- 3) Інтерактивні експозиції: деякі храми та святині використовують інтерактивні експозиції, щоб залучити туристів та розповісти їм більше про історію та культуру. Наприклад, в храмі Ise використовується технологія доповненої реальності, щоб показати туристам, як будувалися храми у минулому.
- 4) Електронні квитки: у деяких храмах та святинях використовуються електронні квитки, щоб зменшити час очікування та полегшити процес вхідної реєстрації.
- 5) Розумні технології: у деяких святинях використовуються розумні технології, такі як датчики руху та світла, щоб зменшити споживання електроенергії.

Крім того, деякі храми та святині в Японії використовують технології розширеної реальності (AR), щоб залучити більше відвідувачів. Наприклад, в храмі Asakusa Shrine в Токіо була створена мобільна програма, яка пропонує віртуальне турне по храму з використанням AR-технологій. Також, деякі святині пропонують віртуальні заняття з медитації та релаксації, які можна відвідати онлайн [22].

Загалом, використання новітніх технологій дозволяє залучати більше відвідувачів до релігійних місць, забезпечувати їм більш комфортний та інтерактивний досвід, а також збільшувати прибуток від туризму. Однак, водночас, це може впливати на традиційні форми релігійної практики та створювати конфлікти між сучасністю та старовинністю.

Розвиток релігійного туризму в Японії залежить від багатьох **факторів**, включаючи економічні, соціальні та культурні.

Економічні фактори грають важливу роль у розвитку релігійного туризму в Японії. Туристи приносять значні доходи для країни, що стимулює державу та релігійні організації розширювати та модернізувати існуючі святині та пілігримні маршрути. Крім того, залучення туристів до релігійного туризму може сприяти розвитку інфраструктури, такої як готелі, ресторани та транспортні послуги.

Соціальні фактори також відіграють важливу роль у розвитку релігійного туризму в Японії. За останні десятиліття японське суспільство стало більш інтернаціональним, що збільшило інтерес до культурних та релігійних традицій Японії серед іноземних туристів. Крім того, національні програми та ініціативи, спрямовані на просування релігійного туризму, можуть збільшити свідомість громадськості про значення культурної спадщини Японії.

Культурні фактори також не можна забувати при розгляді розвитку релігійного туризму в Японії. Японська культура є дуже багатою та має великий інтерес для туристів з усього світу. Велику роль в розвитку релігійного туризму відіграють традиції та обряди, пов'язані з релігією, які вони можуть побачити та відчувати під час свого візиту в Японію.

Отже, економічні, соціальні та культурні фактори грають важливу роль у розвитку релігійного туризму в Японії. Варто зазначити, що цей вид

туризму має потенціал для подальшого розвитку, адже релігійна спадщина Японії є дуже багатою та має великий інтерес для туристів з усього світу [16].

Роль держави та громадськості у підтримці розвитку релігійного туризму в Японії є важливою. З одного боку, уряд Японії активно підтримує розвиток туризму в країні і релігійний туризм є однією з головних галузей, на яку спрямовується увага. Уряд Японії сприяє розвитку інфраструктури, реклами та інших заходів, що підвищують привабливість Японії для релігійних туристів.

З іншого боку, громадськість Японії також відіграє важливу роль у підтримці розвитку релігійного туризму. Багато храмів та святинь мають власні програми для туристів, які дозволяють їм отримати більше знань про культуру та релігію країни. Деякі організації громадськості також займаються організацією релігійних турів та інших заходів, що підвищують свідомість про культурну та релігійну спадщину Японії. Існують такі приклади:

- 1) Уряд Японії встановив програму фінансування релігійного туризму, що надає фінансову допомогу храмам та святиням, які проводять заходи для привернення туристів.
- 2) Громадські організації, наприклад, японська асоціація релігійного туризму, займаються популяризацією релігійного туризму в Японії та розвитком нових маршрутів.
- 3) Компанії, що займаються туризмом, також активно підтримують релігійний туризм в Японії, пропонуючи спеціальні тури, які включають відвідування релігійних святинь та храмів.
- 4) Японська держава створила культурні та туристичні центри в різних країнах світу, які пропагують релігійний туризм в Японії та сприяють приверненню туристів [17].

Узагалі, підтримка розвитку релігійного туризму в Японії є спільною відповідальністю держави, громадськості та інших зацікавлених сторін

2.2 Особливості релігійного туризму в Японії

Особливості розвитку релігійного туризму в Японії полягають в тому, що ця країна має велику кількість релігійних святинь, традицій і звичаїв, що привертають багато туристів. Тут можна відвідати різні храми і святині, дізнатися більше про релігійні практики та звичаї, відчути духовність та глибину культури.

Різноманітність релігійних традицій - це одна з ключових особливостей релігійного туризму в Японії. Країна має довгу і багату історію релігії, яка включає в себе різні традиції, зокрема буддизм, синтоїзм, християнство та інші.

Буддизм та синтоїзм є двома основними релігіями в Японії. Буддизм прибув до країни в VII столітті з Кореї та Китаю, і з тих пір став важливою частиною японської культури та ідентичності. Цінності, що проповідує буддизм, такі як спокій, медитація та гармонія з природою, вплинули на культурні практики та традиції Японії.

Синтоїзм, з іншого боку, є традиційною японською релігією, яка була заснована в давнину. Вона спрямовується на вшанування духів природи та предків, та включає в себе різноманітні ритуали та святині.

Окрім цих двох основних релігій, у Японії також присутні інші традиції, такі як християнство, юдаїзм, іслам та інші. Це різноманіття релігій створює багато можливостей для релігійного туризму та досліджень [19].

У Японії є безліч культурних та історичних пам'яток, які привертають туристів з усього світу, зокрема, й релігійних туристів. Декілька прикладів:

1. Замок Хіросіма - це історична споруда, що зберігається в Хіросімі, й яка має велике значення для японської історії. Замок був споруджений у 16

столітті та перебудований вже після бомбардування Хіросіми під час Другої світової війни.

2. Храм Фудзіаса - це святиня, що знаходиться в горах на південному заході Японії, на підніжжі гори Фудзі. Цей храм має велике значення для буддистів та синтоїстів, і вважається одним з найважливіших святилищ у Японії.
3. Темпл-університет Тодайзі - це університет, що знаходиться в місті Нара, що на південному заході Японії. Він був заснований в 8 столітті, і його основний храм Великий Будда-храм Тодайзі є найбільшим дерев'яним будівництвом у світі. Цей храм має велике значення для буддистів у Японії.
4. Святиня Ісе - це найважливіше святилище синтоїзму у Японії, що знаходиться на південь від Токіо. Це святилище складається з двох основних храмів - внутрішнього та зовнішнього - і має велике значення для японської культури та релігії.

Крім того, в Японії існують численні історичні міста, такі як Нара та Камакура, які також привертають багато туристів, які бажають побачити старовинні храми та історичні пам'ятки.

Також слід зазначити, що в Японії релігійний туризм часто поєднується з туризмом культурним та гастрономічним, що дозволяє туристам не тільки побачити святині та храми, а й насолодитися місцевими традиціями, мистецтвом та кулінарією [26].

У Японії існує багато релігійних свят та фестивалів, які привертають увагу туристів з усього світу. Деякі з них мають історичне значення та свої корені сягають тисяч років тому, тоді як інші свята відображають сучасну культуру та смаки. Давайте розглянемо декілька найбільш популярних релігійних свят в Японії:

1. Сакура Мацурі (Sakura Matsuri) - це свято квітів вишні, яке відбувається в кінці березня - початку квітня. Під час цього свята тисячі людей збираються в парках та садах, щоб насолоджуватися красою цвітіння вишні. Сакура Мацурі проводиться в усіх містах Японії, але найбільш відомий фестиваль відбувається в Токіо.
2. Голден Вікенд (Golden Week) - це період тривалістю 10 днів, що складається з кількох релігійних свят та національних свят, який відзначається з 29 квітня по 5 травня. Під час Голден Вікенд в Японії відбуваються численні фестивалі та події, які привертають туристів з усього світу.
3. О-Бон (Obon) - це традиційне релігійне свято, яке відзначається в середині літа, зазвичай в серпні. Це свято відзначається для вшанування предків, коли віряни збираються разом, щоб вшанувати померлих родичів. Під час О-Бон відбуваються різноманітні традиційні заходи, такі як танці, музика та вогняні шоу.

Ці релігійні свята відіграють важливу роль у розвитку релігійного туризму в Японії, оскільки вони приваблюють велику кількість туристів з усього світу, які хочуть зануритися в японську культуру та традиції. Багато з цих свят проводяться у храмах та святинях, що робить їх ще більш привабливими для туристів, які хочуть побачити історичні та культурні пам'ятки Японії, а також доторкнутися до місцевої релігійної традиції [11].

Архітектура та мистецтво релігійних споруд в Японії має свої особливості, які привертають увагу туристів з усього світу. Одна з головних рис архітектури храмів та святинь в Японії - це використання дерева як основного матеріалу. У багатьох храмах та святинях використовуються дерев'яні балки та стовпи, які надають їм оригінальності та неповторності.

Інша особливість японської архітектури - це використання каркасної конструкції, яка дозволяє легко перебудовувати та модифікувати будівлі. Це

особливо важливо для релігійних споруд, які часто реконструюються та модернізуються, але зберігають свою історичну та духовну цінність.

Крім того, японські храми та святині мають велике значення у японському мистецтві. Вони прикрашені різноманітними скульптурами, живописом, каліграфією та іншими видами мистецтва. Багато храмів та святинь вважаються культурними скарбницями, де зберігаються важливі історичні артефакти та документи.

Усі ці особливості архітектури та мистецтва японських релігійних споруд створюють унікальну атмосферу та приваблюють багато туристів. Релігійні споруди в Японії також відіграють важливу роль у розвитку релігійного туризму, привертаючи туристів, які хочуть насолодитися їхньою красою та духовністю [16].

Релігійне паломництво в Японії має свої особливості, які відрізняють його від традиційних форм паломництва в інших країнах. Однією з основних особливостей є поєднання релігійного паломництва з туризмом. В Японії, релігійне паломництво часто поєднується з відвідуванням туристичних місць та культурних пам'яток.

Також, в Японії паломництво має тісний зв'язок з культурою і традиціями. Наприклад, в рамках буддистського паломництва в Японії, зазвичай відвідуються не лише храми та святині, а й відомі місця, пов'язані з життям та діяльністю буддистських святостей. Крім того, в Японії паломництво може бути пов'язане з певними місцевими традиціями та обрядами [26].

Ще однією особливістю релігійного паломництва в Японії є традиція ходити по кривих стежках, що символізує труднощі життя та пошуки духовності. Такі стежки зазвичай ведуть до храмів та святинь, де можна відвідати святкові обряди та помолитися.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМАТИКА РЕЛІГІЙНОГО ТУРИЗМУ В ЯПОНІЇ

3.1 Проблеми та виклики для релігійного туризму в Японії

Релігійний туризм є важливою галуззю туризму в Японії, яка приваблює мільйони відвідувачів щороку. Однак, як і в будь-якій галузі, релігійний туризм стикається зі своїми викликами та проблемами, які можуть негативно вплинути на його розвиток та популярність. У цій темі ми розглянемо деякі з основних проблем та викликів, з якими стикається релігійний туризм в Японії, а також можливі шляхи їх подолання [27].

Зростання кількості туристів на релігійних об'єктах в Японії може мати негативний екологічний вплив на природне та культурне середовище. Зокрема, такі наслідки можуть включати:

1. **Забруднення:** збільшення кількості туристів може призвести до забруднення повітря та води в районах біля релігійних об'єктів, зокрема внаслідок транспорту та сміттєзвалищ.
2. **Пошкодження природних ландшафтів:** туристи можуть завдавати шкоди природним ландшафтам, наприклад, під час розміщення таборів або будівництва інфраструктури.
3. **Загроза біорізноманіттю:** збільшення кількості туристів може спричинити зниження кількості тварин та рослин, які є важливими для біорізноманіття районів навколо релігійних об'єктів.
4. **Перевантаження інфраструктури:** збільшення кількості туристів може призвести до перевантаження інфраструктури, наприклад, транспортних мереж та готелів, що може призвести до зниження якості життя місцевих жителів.

У зв'язку з цим, держава та релігійні організації повинні розробити стратегії збереження культурної та природної спадщини, забезпечення екологічності туристичної інфраструктури та раціонального використання ресурсів з метою зменшення негативного впливу на навколишнє середовище.

Збереження та консервація релігійних споруд є однією з найбільших проблем, які впливають на розвиток релігійного туризму в Японії. Давні традиційні храми та святині є великими культурними та історичними цінностями, які привертають туристів з усього світу. Проте, з одного боку, збільшення числа відвідувачів може призвести до зносу та пошкодження будівель та споруд [29].

З іншого боку, на деяких територіях, де знаходяться релігійні споруди, відбувається забудова та інфраструктурний розвиток, що може призвести до зміни ландшафту та втрати природної краси. Також, велика кількість туристів може створювати проблеми з відходами та іншими екологічними питаннями.

Щоб зберегти релігійні споруди в Японії, багато уваги приділяється програмам реставрації та консервації. Наприклад, існує Національна агенція з розвитку культурної спадщини, яка забезпечує фінансування проектів з реставрації та збереження культурної спадщини, включаючи релігійні споруди. Крім того, держава встановлює правила та обмеження на відвідування певних споруд з метою збереження їхньої культурної та історичної цінності [13].

Наступна проблема пов'язана зі збереженням традиційного ремесла та ручної роботи, яке використовується для реставрації та консервації релігійних споруд. Багато ремісників, які мають необхідні знання та навички, старіють або вмирають без належного передачі знань на наступне покоління. Це може призвести до складнощів у збереженні та реставрації релігійних споруд, які потребують спеціального знання та навичок.

Крім того, збільшення потоку туристів може призвести до зношування та пошкодження релігійних споруд, особливо тих, які вже є старими або пошкодженими. Наприклад, у буддійських храмах часто забороняється входити в храми взуттям, що є традиційним для японської культури. Проте,

збільшення кількості туристів, які не знають традиційних звичаїв, може призвести до того, що вони входять до храмів у взутті, що може призвести до пошкодження підлоги та зниження рівня гігієни у храмах [30].

Зростання кількості зарубіжних туристів на релігійних заходах в Японії може викликати культурні виклики та проблеми. Однією з найбільш серйозних проблем є невідповідність культурних норм і традицій туристів з традиціями Японії. Наприклад, у багатьох святинях в Японії існують правила про взуття та одяг, які повинні бути дотримані, але туристи можуть не знати про це або не відчувати необхідності в дотриманні цих правил. Це може призвести до конфліктів з місцевими жителями та іншими туристами, а також порушення культурних норм.

Ще однією проблемою є масовий туризм, який може призвести до перенаселення релігійних об'єктів та перевантаження місцевої інфраструктури, такої як дороги та готелі. Це може негативно впливати на якість життя місцевих жителів та зрушувати баланс між розвитком туризму та збереженням культурної спадщини [6].

Для вирішення цих проблем можна запроваджувати різноманітні заходи. Наприклад, місцеві влади можуть розробляти програми підвищення культурної свідомості серед туристів та надавати їм інформацію про культурні норми та традиції, які повинні дотримуватися. Також можуть бути встановлені правила для регулювання кількості туристів, щоб зберегти релігійні об'єкти від перенаселення.

Залежність від зарубіжних туристів та зростання цін на послуги туризму - це дві основні економічні виклики, що стоять перед розвитком релігійного туризму в Японії.

Перш за все, залежність від зарубіжних туристів може створити економічний ризик для релігійного туризму в Японії. У разі глобальної економічної кризи або зміни політики відносин з іншими країнами, кількість

зарубіжних туристів може зменшитися, що приведе до зниження доходів з релігійного туризму. Таким чином, японські урядовці та туристичні компанії повинні шукати способи збалансування між зарубіжними та внутрішніми туристами, щоб знизити ризик залежності від зарубіжних туристів [14].

Друга проблема полягає у зростанні цін на послуги туризму, що може відлякувати багатьох туристів. Якщо ціни на готелі, ресторани та інші послуги пов'язані з релігійним туризмом будуть зростати, то це може призвести до того, що туристи відмовляться від поїздок в Японію взагалі, або виберуть інші напрямки. Тому потрібно забезпечувати раціональну ціноутворення і вивчати різні методи приваблення туристів, такі як пакетні тури або спеціальні пропозиції для групових подорожей.

3.2 Шляхи розвитку релігійного туризму в Японії після пандемії COVID-19

Розвиток технологій та дистанційних засобів суттєво вплинув на розвиток релігійного туризму в Японії під час пандемії COVID-19. Оскільки більшість туристів не має можливості подорожувати з фізичних причин, таких як обмеження на міжнародний та внутрішній транспорт, а також обмеження на збори груп туристів, релігійні інститути та громади швидко адаптувалися до нових умов та використовували технології, щоб забезпечити безпечний доступ до релігійних засобів, навіть якщо це було дистанційно.

Окрім того, технології також допомагають збирати та обробляти дані про релігійний туризм в режимі реального часу. Це дозволяє релігійним інститутам та громадам більш ефективно планувати та розробляти свої програми та послуги, щоб відповідати на потреби туристів [21].

Під час пандемії COVID-19 в Японії виникають нові форми релігійного туризму, спрямовані на забезпечення безпеки та здоров'я туристів. Ось деякі з них:

1. Віртуальні тури: Багато святинь та храмів в Японії пропонують віртуальні тури, які дозволяють туристам відвідати місця без фізичного контакту. Це дає можливість туристам з усього світу насолоджуватись красою історичних споруд, не виходячи з дому.
2. Екскурсії на відкритому повітрі: Для туристів, які віддають перевагу фізичним враженням, є можливість брати участь у екскурсіях на відкритому повітрі. Наприклад, екскурсії до святинь та храмів, що знаходяться в лісових районах, де можна насолоджуватися красою природи та побачити знакові місця Японії.
3. Туристичні маршрути з мінімальним контактом: Багато туроператорів в Японії розробляють туристичні маршрути з мінімальним контактом між людьми. Наприклад, туристи можуть замовити транспорт та забронювати готелі заздалегідь, щоб уникнути заторів та переповненості в громадському транспорті та на громадських майданчиках.
4. Програми для здоров'я та благополуччя: Багато святинь та храмів в Японії пропонують програми для здоров'я та благополуччя, які включають йогу, медитацію та інші практики. Це дає можливість туристам не тільки відвідати місця релігійного значення, але й покращити своє здоров'я.

Додатково, Японська урбаністична ініціатива також підтримує створення нових форм релігійного туризму, зокрема, шляхом розширення зони його поширення на міські території та створення нових проектів міського розвитку, які сприяють розвитку релігійного туризму. Наприклад, у місті Кіото створено спеціальну програму для туристів, яка називається "Temple Stays", що дозволяє туристам жити в будинках, які раніше були використані в монастирях і храмах, та більш детально познайомитися з життям та культурою місцевих жителів [20].

Таким чином, нові форми релігійного туризму в Японії, які з'явилися в період пандемії COVID-19, можуть допомогти збільшити ефективність

розвитку релігійного туризму і створити нові можливості для туристів та місцевих жителів.

Після закінчення пандемії COVID-19, розвиток релігійного туризму в Японії може зазнати деяких викликів та проблем. Основні з них наступні:

1. Падіння попиту на релігійний туризм: У зв'язку з тим, що багато туристів, які раніше мали бажання відвідувати релігійні місця в Японії, можуть бути побоюватися за своє здоров'я, відновлення попиту на релігійний туризм може зайняти певний час.
2. Економічні виклики: Складні економічні умови, що виникли через пандемію, можуть призвести до скорочення бюджету на розвиток релігійного туризму в Японії та зменшення інвестицій у релігійну інфраструктуру.
3. Збереження релігійних об'єктів: Доцільно зазначити, що пандемія COVID-19 могла вплинути на збереження релігійних об'єктів, так як були обмежені масові заходи та інші заходи, пов'язані зі збереженням релігійної спадщини.
4. Пристосування до нових технологій: Через впровадження дистанційних технологій та зміни побажань туристів, релігійні місця можуть бути змушені швидко адаптуватися до нових технологій та засобів комунікації.

Отже, відновлення релігійного туризму в Японії після закінчення пандемії може зустріти виклики та проблеми, але є й можливості для розвитку та просування релігійного туризму з новими інноваціями та технологіями.

ВИСНОВКИ

У курсовій роботі «Релігійний туризм у Японії» розглянуто різноманітні аспекти розвитку релігійного туризму в Японії. Ми проаналізували релігійні традиції та обряди, які приваблюють туристів до Японії, а також вивчили виклики та проблеми, пов'язані з розвитком релігійного туризму в цій країні.

Один з головних висновків, який можна зробити з нашої роботи, полягає в тому, що релігійний туризм є важливим чинником економічного та культурного розвитку Японії. Цей вид туризму допомагає привернути багато зарубіжних туристів, які бажають дізнатися більше про культурні та релігійні традиції Японії, відвідати релігійні місця та обряди, і насолоджуватися її красою та спокоєм.

Однак, розвиток релігійного туризму також стикається з численними викликами та проблемами. Один з найбільших викликів полягає в збереженні та консервації релігійних споруд та об'єктів, а також забезпеченні їх безпеки від туристичного напливу. Крім того, залежність від зарубіжних туристів та зростання цін на послуги туризму також є серйозним викликом для розвитку релігійного туризму в Японії.

Висновуючи з дослідження релігійного туризму в Японії під час пандемії COVID-19, можна зробити висновок, що цей сектор туризму був серйозно порушений внаслідок світової пандемії. Затримки в відновленні руху туристів та зниження кількості міжнародних туристів суттєво вплинули на економіку країни та збереження культурної спадщини.

Проте, релігійний туризм має потенціал для відновлення, якщо будуть застосовані нові форми технологій та маркетингу, а також збільшення підтримки з боку держави. Використання віртуальних турів та інших цифрових інструментів можуть стати ефективним засобом залучення туристів та сприяти розвитку релігійного туризму.

Таким чином, розвиток релігійного туризму в Японії вимагає комплексного підходу та співпраці між державними органами, туристичними операторами та місцевими жителями для збереження культурної спадщини та забезпечення сталого розвитку економіки країни.

РЕЗЮМЕ

Білий Максим Володимирович

РЕЛІГІЙНИЙ ТУРИЗМ У Японії

В курсовій роботі проаналізовано інформацію та джерела щодо специфіки розвитку релігійного туризму на теренах Японії. Мета курсової роботи є дослідити особливості релігійного туризму у Японії як феномену, що сприяє розвитку туризму та економіки країни.

Досліджено основні форми релігійного туризму, його чинники та передумови. Проаналізовано ключові релігійні об'єкти та місця паломництва, фестивалі та релігійні свята в Японії, їх роль у релігійному житті країни та привабливість для туристів. Продемонстровано досвід розвитку релігійного туризму в Японії, а також вплив релігійного туризму на місцеву економіку та культуру. Наприкінці роботи висвітлено досвід та співпрацю між Україною та Японії, а також зроблено висновки щодо перспектив розвитку релігійного туризму в Японії, його потенціалу для залучення туристів, збільшення доходів та підтримки місцевої економіки та культури.

Дане наукове дослідження містить розтлумачене поняття релігійного туризму та його видозмін, даний аналіз історико-культурної релігійної спадщини країни, описані видатні пам'ятки та сформовані висновки щодо зазначених проблем та перспектив провадження релігійного туризму у Японії.

Ключові слова: релігійний туризм, Японія, паломництво, церква, сакральний, релігія, синтоїзм, віра.

RESUME

Bilyi, Maxim Volodymyrovych

Religious Tourism in Japan

This coursework analyzes information and sources regarding the specifics of the development of religious tourism in Japan. The aim of the coursework is to explore the characteristics of religious tourism in Japan as a phenomenon that contributes to the development of tourism and the country's economy.

The main forms of religious tourism, its factors, and preconditions are examined. The key religious sites and pilgrimage destinations, festivals, and religious holidays in Japan are analyzed, exploring their role in the country's religious life and attractiveness to tourists. The experience of religious tourism development in Japan is demonstrated, along with the impact of religious tourism on the local economy and culture. Towards the end, the study highlights the experience and cooperation between Ukraine and Japan, and draws conclusions regarding the prospects of religious tourism in Japan, its potential for attracting tourists, increasing revenue, and supporting the local economy and culture.

This research provides an explanation of the concept of religious tourism and its variations, an analysis of the country's historical and cultural religious heritage, descriptions of prominent landmarks, and conclusions regarding the identified issues and prospects of conducting religious tourism in Japan.

Keywords: religious tourism, Japan, pilgrimage, church, sacred, religion, Shintoism, faith.

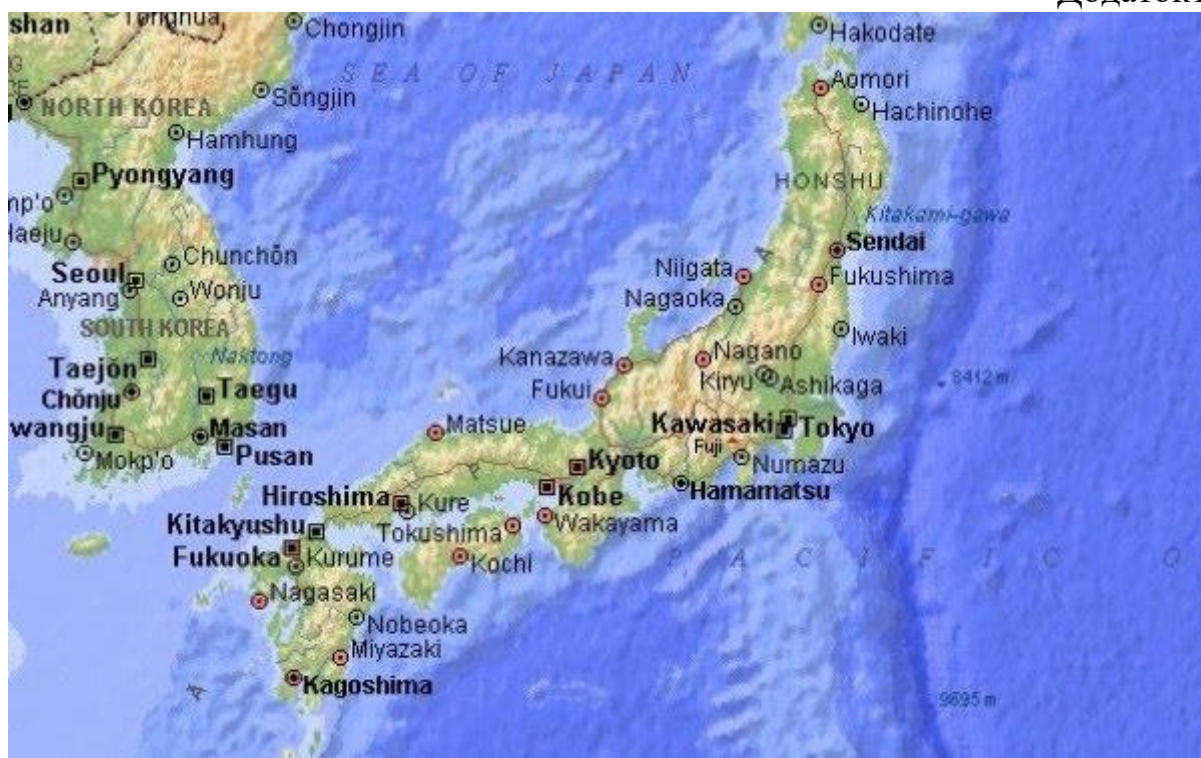
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

2. Релігійний туризм в Японії: культові маршрути та традиції: веб-сайт. URL: <http://www.geograf.com.ua/japan/651-japan-tourism> (дата звернення: 19.03.2023).
3. Японія: релігійний туризм на Далекому Сході: веб-сайт. URL: <https://www.japan-guide.com/e/e4179.html> (дата звернення: 19.03.2023).
4. Пономарьова Н. Японія: традиції і релігія. Київ: *Дух і Літера*, 2019 рік, 180 с.
5. Релігійність та духовність як фактор розвитку туризму в Японії: веб-сайт. URL: <https://www.japanguide.com/e/e6401.html> (дата звернення: 19.03.2023).
6. Духовний туризм у Японії: традиції та сучасність : веб-сайт. URL: <https://www.mlit.go.jp/kankocho/en/kankorikkoku/kihonhou.html> (дата звернення: 19.03.2023).
7. Hori, I., & Ooms, H. (Eds.). (1995). Charisma and mythology: Essays on the religious history of the Indian subcontinent and Japan. *Oxford University Press*.
8. Reader, I. Religion in contemporary Japan. *University of Hawaii Press*. 1991. Vol. 4(9). P. 15-18.
9. Swanson, P. L. The power of place: Ritual, landscape, and identity in ancient East Asia. *Oxford University Press*. 2016. Vol. 3(8). P. 14-20
10. Teeuwen, M., & Rambelli, F.. Buddhas and Kami in Japan: Honji suijaku as a combinatorial paradigm. *Routledge*. (2013) Vol. 8(5). P. 13-14.
11. Japan National Tourism Organization (JNTO) - <https://www.japan.travel/en/>
12. "Japan's Shrines and Temples" від Джонні Морріс: веб-сайт. URL: <https://www.amazon.co.jp/Japans-Shrines-Temples-John-Morris/dp/4805314568> (дата звернення: 19.03.2023).
13. "Shinto Shrines: A Guide to the Sacred Sites of Japan's Ancient Religion" від Джозефа Каллон: веб-сайт. URL: <https://www.amazon.co.jp/Shinto-Shrines-Sacred-Ancient-Religion/dp/4805310066> (дата звернення: 19.03.2023).

14. Japan Visitor: веб-сайт. URL :<https://www.japanvisitor.com/> (дата звернення: 19.03.2023).
15. Japan Travel: веб-сайт. URL :<https://japantravel.navitime.com/en/magazine/> (дата звернення: 19.03.2023).
16. Сайчук В.С. Методичні аспекти суспільно-географічного дослідження релігійного туризму. Економічна та соціальна географія. 2014. Вип. 2. С.59-65.
17. Tourism Government Initiatives: веб-сайт. URL: https://www.jetro.go.jp/en/invest/attractive_sectors/tourism/government_initiatives.html (дата звернення: 19.03.2023).
18. UNWTO report 2021: COVID-19: measures to support the travel and tourism sector: веб-сайт. URL: <https://webunwto.s3-eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2020-06/europe.pdf>(дата звернення: 19.03.2023).
19. Офіційний сайт Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО: веб-сайт. URL: <https://www.unesco.org/en/world-heritage/list?f%5B0%5D=countries%3A10d20f41-9d26-5d5a-bba7-2c9e73b685de> (дата звернення: 19.03.2023).
20. Божук Т. Поняття, функції та завдання релігійного туризму. *Вісник Львівського університету. Серія геогр.* 2010. Вип. 38. С. 37-44.
21. Божук Т. Формування релігійно-туристичної індустрії. *Географія та туризм.* 2011. Вип.14. С. 132-136.
22. Любіцева.О.О., Бабарицька В.К. Туризмознавство: вступ до фаху : підручник. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 335 с.
23. Патійчук В. О., Швець О. В. Греція як світовий центр релігійного туризму. *Актуальні проблеми країнознавчої науки : збірник матеріалів II Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конференції (м. Луцьк, 14-15 травня 2015 р.) / за ред. В. Й. Лажніка.* Луцьк: Вежа-Друк, 2015. С. 151-156.
24. European Commission. Population: Demographic Situation, Languages and Religions in Greece: веб-сайт. URL:<https://eacea.ec.europa.eu/national->

- policies/eurydice/content/populationdemographic-situation-languages-and-religions-33_en. (дата звернення: 19.03.2023).
25. The «Avaton» (Restriction of Access) of the Holy Mountain : веб-сайт. URL: <https://pemptousia.com/2013/02/the-avatonrestriction-of-access-of-the-holy-mountain/>. (дата звернення: 19.03.2023).
26. The Alliance of Religions and Conservation. Pilgrim numbers : веб-сайт. URL: <http://www.arcworld.org/projects.asp?projectID=500>.
27. The Importance of Religious Tourism and Pilgrimage: reflecting on definitions, motives and data: веб-сайт. URL: <https://arrow.tudublin.ie/cgi/viewcontent.cgi?article=1219&context=ijrtp>. (дата звернення: 19.03.2023).
28. The JC. Com. How Thomas Cook helped shape the Israel of today : веб-сайт. URL: <https://www.thejc.com/news/news-features/howthomas-cook-helped-shape-the-israel-of-today-1.493690> (дата звернення: 19.03.2023).
29. World Tourism Organization UNWTO: веб-сайт. URL: <http://www2.unwto.org/> (дата звернення: 19.03.2023).
30. Athos Receives Over 1 Million Tourists Annually: веб-сайт. URL: <https://greece.greekreporter.com/2011/03/25/athos-receives-over1-million-tourists-annually/> (дата звернення: 19.03.2023).
31. Лебедєва І.М. Дерев'яна сакральна архітектура України як туристичний ресурс. *Ad orbem per linguas. До світу через мови*: матеріали Міжнародної науково-практичної відеоконференції «Україна у транскультурному й мультимодальному світі» (25 травня 2022 р.). Київ, 2022. С.447–449.

Додаток 1

Додаток 2

